TEMEȘAN v. Romania (№ 37113/17)

Обставини справи

Справа стосується стверджуваної відсутності неупередженості суддів, які остаточно вирішували трудовий спір між заявником та його роботодавцем.

У 1994 році заявника було призначено головою державного комерційного банку Б. У 1999 році цей банк був поглинутий іншим державним комерційним банком «Banca Comercială Română» (далі – BCR), в результаті чого заявника було звільнено з посади, яку він обіймав.

У 2003 році заявник подав позов проти BCR, вимагаючи поновити його на роботі. Остаточним рішенням від 8 квітня 2005 року Апеляційний суд м. Бухареста відхилив позов на тій підставі, що трудовий договір заявника був визнаний недійсним після злиття банку Б та BCR. Одним із суддів, які входили до складу колегії апеляційного суду, був суддя С.

Врешті-решт позовні вимоги заявника про його поновлення на роботі в BCR та виплату збитків було задоволено. Незважаючи на це, вищезазначене судове рішення не було повністю виконано, і заявника так і не поновили на роботі в банку.

У 2014 році BCR подав позов проти заявника, намагаючись визнати його трудовий договір недійсним з 2007 року. Рішенням від 16 грудня 2015 року Бухарестський регіональний суд відхилив позов BCR. Обидві сторони подали апеляції.

У Апеляційному суді м. Бухареста справу було передано на розгляд колегії у складі двох суддів, С. та У., проти яких заявник висунув заперечення та подав клопотання про відвід.

Стосовно судді С. заявник стверджував, що вона брала участь в ухваленні рішення від 8 квітня 2005 року, яке стосувалося фактично та юридично пов'язаного цивільного провадження між тими самими сторонами. Крім того, заявник стверджував, що суддя С. мала поточні банківські відносини з BCR, зокрема, непогашені позики, отримані від цього банку, хоча деталі зазначених позик йому не були відомі.

Стосовно судді У. заявник стверджував, що адвокат, який представляв BCR у провадженні, раніше був її начальником (з 1998 по 2000 рік), коли вона працювала директором департаменту в Міністерстві юстиції, а він був міністром. Заявник також стверджував, що під час провадження суддя У. отримала позику від BCR на суму приблизно 42 000 євро для фінансування придбання квартири. Умови позики були невідомі заявнику.

7 листопада 2016 року інша колегія Апеляційного суду м. Бухареста відхилила клопотання заявника про відвід зазначених суддів. На думку суду, участь судді у справі, у якій беруть участь ті самі сторони та яка стосується того самого предмета, не була проблематичною, оскільки початкове рішення отримало силу *res judicata*, і це було гарантією для сторін. Відповідно, суддя не міг відступити від попереднього рішення не через марнославство, а тому, що цього не дозволяв закон. Що

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.

стосується попередніх професійних стосунків між суддею У. та адвокатом BCR, суд вважав, що вони не є доказом морального чи професійного підпорядкування. Зрештою, суд дійшов висновку, що немає проблеми з тим, що обидва судді були клієнтами BCR і отримали кредити від банку. Суд ухвалив, що BCR є однією з провідних фінансових установ на ринку, і судді, а також будь-які інші громадяни можуть брати в ньому позики.

17 листопада 2016 року колегія суддів Апеляційного суду м. Бухареста у складі суддів С. та У. задовольнила апеляційну скаргу, подану BCR на рішення Бухарестського регіонального суду від 16 грудня 2015 року, остаточно визнавши, що трудовий договір між BCR та заявником став недійсним у 2007 році.

Оцінка Суду

Загальні принципи щодо встановленої пунктом 1 статті 6 Конвенції вимоги про неупередженість були узагальнені Судом у справі Micallef v. Malta [ВП], де було встановлено, що наявність неупередженості для цілей пункту 1 статті 6 Конвенції має визначатися відповідно до суб'єктивного тесту, де повинні враховуватися особисті переконання та поведінка конкретного судді, тобто те, чи мав суддя будь-які особисті упередження чи небезсторонність у даній справі; а також відповідно до об'єктивного тесту, тобто шляхом з'ясування того, чи сам суд, і зокрема його склад, надають достатні гарантії для виключення будь-яких законних сумнівів щодо його неупередженості.

Суд підкреслив, що навіть зовнішні ознаки можуть мати певне значення. На карту поставлено довіру, яку суди в демократичному суспільстві повинні викликати у громадськості. Відповідно, будь-який суддя, щодо якого є законні підстави побоюватися відсутності неупередженості, має взяти самовідвід. Це означає, що при вирішенні питання про те, чи є в даній справі законні підстави побоюватися, що певний суддя неупереджений, позиція відповідної сторони є важливою, але не вирішальною. Вирішальним є те, чи можна вважати цей страх об'єктивно виправданим (див. рішення у справі Wettstein v. Switzerland).

Що стосується застосування суб'єктивного тесту до фактів цієї справи, Суд зазначив, що в цій справі немає нічого, що вказувало б на наявність будь-якої упередженості чи небезсторонності з боку суддів С. та У. Щодо об'єктивного тесту, Суд із самого початку визнав, що обидва судді, які розглядали апеляційну скаргу та винесли остаточне рішення у справі щодо заявника та BCR, були клієнтами останнього та мали непогашені позики, отримані від нього. Фактично, одна із суддів, У. отримала в BCR позику під час самого провадження у цій справі.

Розглядаючи аргументи Апеляційного суду м. Бухареста щодо того, що BCR був найбільшим банком на ринку, а тому судді, як і будь-яка особа, могли вільно користуватися його послугами без шкоди щодо їх неупередженості, Суд зазначив, що хоча у відповідний час BCR, можливо, і був провідним банком у Румунії, однак національні суди не стверджували, що відповідні судді не мали змоги отримати особисті позики в інших банках на ринку.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.

Крім того, на думку Суду, розумно припустити, що стосунки клієнта з його чи її банком були вирішальними для надання кредиту. Банки, як правило, мають певну свободу дій у встановленні та коригуванні умов позики. Таким чином, суддя, який опиняється в положенні приватного клієнта банку, який є стороною у справі, що має розглядатися таким суддею, може розумно сприйматися як небезсторонній. Заборгованість цьому банку може свідомо чи підсвідомо вплинути на процес прийняття рішення суддею, роблячи його або її більш схильними виносити рішення на користь банку. Такий стан речей, безсумнівно, поставив би під загрозу чесність судового процесу та підірвав би довіру суспільства до судової системи.

Таким чином, Суд вважав, що ситуація, коли всі члени колегії Апеляційного суду м. Бухареста були приватними клієнтами банку, який був стороною у справі, яка ними розглядалася, отримавши від нього кредити, могла викликати в заявника законні побоювання щодо того, що зазначена судова колегія не буде підходити до його справи з необхідною безсторонністю.

Висновок

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо вимоги про безсторонній суд (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Комітетом 20 червня 2023 року та є остаточним.

© Переклад й опрацювання цього рішення здійснено Верховним Судом.